

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 74 Yıl: 2020 & Volume: 13 Issue: 74 Year: 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

BLOKZİNCİR TEKNOLOJİSİ VE UNUTULMA HAKKI BLOCKCHAIN TECHNOLOGY AND RIGHT TO BE FORGOTTEN

Şanser VURGUN*
Güliz Müge AKPINAR**

Öz

Gelişen ve yaygınlaşan teknoloji ile yaşamın her alanına giren internet, bireylere ve kurumlara sınırsız kullanım kolaylığı ve avantaj sağlamıştır. Kullanım alanının genişlemesi ve kullanıcı sayısının artması beraberinde güvenliğe ve hak ihlallerine yönelik sorunların oluşmasına neden olmuştur. Siber güvenliğe yönelik özellikle finans alanında yapılan düzenlemeler, Blokzincir gibi yeni teknolojilerin doğmasını sağlamıştır. Özellikle kripto paraların kullanılmaya başlaması ile birlikte gündeme gelen Blokzincir teknolojisi; merkezi bir otoritenin onayı olmadan, ağ ortamı üzerinde verilerin dağınık bir şekilde paylaşılmasına imkan sağlayan bir protokoldür. Bu teknoloji protokolü yetki ve kimlik güvenliğini sağlayarak, verilerin korunmasını hedef alan farklı birçok alanda kullanılmaya başlamıştır.

Teknolojinin hayatımızın her aşamasına sirayet etmesi beraberinde mahremiyet ihtiyacını doğurmaktadır. İnsanların kişisel yaşamlarına dair veriler kendi kontrollerinde dahilinde ya da kendi kontrolleri dışında sürekli olarak internet üzerinde paylaşılmakta ve depolanmaktadır. Bir kere internet üzerinden paylaşılan bir veri, daha sonra silinse bile sistem üzerinde iz bırakmaktadır. Bu durum da insanların değişen tercih ve istekleri, gelecekteki yaşamları açısından unutulma hakkını talep etmeleri durumunu doğurabilmektedir. Unutulma hakkı bireylerin gelecekteki yaşamları açısından, geçmişteki yaşamlarına dair şeffaflığı ortadan kaldıran önemli bir hukuki hakktır.

Bu çalışma ile Blokzincir teknolojisi ve unutulma hakkının ne olduğu kavramsal olarak açıklanarak, mevzuattaki örnekleri ile unutulma hakkı ve Blokzincir teknolojisi ilişkilendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Blokzincir, Teknoloji, Sosyal Medya, Mahremiyet, Unutulma Hakkı.

Abstract:

With the developing and widespread technology, the Internet, which has entered every field of life, has brought unlimited ease of use and advantage to individuals and institutions. The widening of its usage area and the increase in the number of users have led to problems related to security and rights violations. Regulations on cyber security, especially in the field of finance, have led to the emergence of new technologies such as Blockchain. Blockchain technology, which came to the fore especially with the use of cryptocurrencies; It is a protocol that allows the data to be shared on the network environment in a distributed manner without the approval of a central authority. This technology protocol has started to be used in many different areas aiming to protect data by providing authorization and identity security.

The penetration of technology into every stage of our lives creates the need for privacy. Data on people's personal lives are constantly shared and stored on the internet, either within or outside of their control. Once a data is shared over the internet, it leaves a trace on the system even if it is deleted later. This situation may cause people to demand the right to be forgotten in terms of their changing preferences and desires and their future lives. The right to be forgotten is an important legal right for the future lives of individuals, which eliminates transparency regarding their past lives.

In this study, Blockchain technology and the right to be forgotten are explained conceptually, and the examples in the legislation are associated with the right to be forgotten and Blockchain technology.

Keywords: Blockchain, Technology, Social Media, Privacy, Right to Be Forgotten.

* Öğr. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Yatağan Meslek Yüksekokulu, Adalet Programı, ORCID: 0000-0002-0119-2767, sanser_v@hotmail.com

** Dr. Öğr. Gör., Adnan Menderes Üniversitesi, İletişim Fakültesi - Atça Meslek Yüksekokulu, ORCID: 0000-0003-3533-3166, gakupinar@yahoo.com.tr

GİRİŞ

1991 yılında bir proje kapsamında belgelerin tarihlerinde değişiklik yapılmasını engellemek için geliştirilen Blokzincir teknolojisi, gelişimini sürdürerek finanstan bankacılığa, eğitimden sosyal medyaya, savunmadan sosyal platformlara, siber güvenlikten kişisel veri güvenliğine kadar farklı alanlarda kullanılmaya başlamıştır. Blokzincir teknolojisi 2009 yılına kadar önemli uygulama alanları bulamasa da, 2009 yılında bir tür “kripto para birimi” olarak nitelendirilen “Bitcoin” in kullanılmaya başlamasıyla adını yaygın olarak duyurma fırsatı bulmuştur. Bu teknoloji, Bitcoin’den sonra ismi duyulan “Ethereum” adlı bir başka para birimi ile değişik bir boyut kazanmıştır. Ethereum ile beraber, veri güvenliği artırılarak, bir tür ‘akıllı kontrat sistemi’ ortaya çıkarılmıştır. Bu gelişme ile, sistem içinde tabiri caizse bir tür “jeton” üretilerek kullanıcıların çeşitli işlemler yapabilmesine imkan tanınmıştır (Avtar, 2018, 15-16). Bitcoin’in yaratıcısı olarak tanınan Satoshi Nakamoto’nun deyişiyle; finansal kurumlar olmadan, merkeze güven yerine şifreleme tabanına uygun (Nakamoto, 2008, <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>) olarak ortaya çıkarılan bu teknoloji günümüzde hala gelişmeye devam etmekte ve an itibarıyla kullandığımız birçok veritabanlı uygulama yerini blokzincir teknolojisinin kullanıldığı uygulamalara bırakmaktadır.

Gelişen teknolojilerin hayatımıza daha fazla önem kattığı bu dünyada kişisel eşyalarımız arasına giren giyilebilir teknolojilerin kaydettiği verilerden, ailemizin canını emanet ettiğimiz ve bir imleç tıklamasıyla ulaşabildiğimiz kişisel güvenlik kameralarımıza dek artan ihtiyaç, bu verilerin saklanması gerekli ve özel kılınmaktadır. Evleviyetle; böyle bir ortamda da artan mahremiyet ihtiyacı ve dolayısıyla beraberinde gelecek olan unutulma hakkı, bireylerin hayatı açısından oldukça önemli bir mahiyete bürünmektedir. Endüstriyel internet, nesnelerin interneti ve hatta siber güvenlik ihtiyacı açısından bakıldığında konunun önemini ne denli büyük olduğu anlaşılabacaktır. Bu sebeple de, bu yapının bizlere sağlayacağı en önemli kazanımlardan bazıları, herkesin güvenle katılacağı bir medya ortamı, mahremiyetin kötü niyetli etkilerden uzak kalması, olabildiğince kötüye kullanılamaması ve unutulma hakkının etkin bir biçimde hayata geçirilmesi olacaktır.

1. Blokzincir Teknolojisi ve Unutulma Hakkı:

Bu bölümde Blokzincir ve unutulma hakkı kavramlarının neler olduğu, unutulma hakkının Avrupa ve Türkiye’de nasıl irdelendiğine değinilmektedir.

1.1. Blokzincir Teknolojisi Kavramı:

Blok ve zincir kelimelerinin birleşiminde oluşan blokzincir kavramı en yalın ifadeyle, halka açık bir veri tabanında (zincir) depolanan dijital bilgilerden (blok) meydana gelmektedir. Bu bağlamda Blokzinciri, dağıtılmış, merkezi olmayan ve kamuya açık olan bir defterdir (Investopedia, 2020). Blokzincir teknolojisi, şimdiye dek kullanılan ve alışık olduğumuz bir veri tabanı yolu ile çalışmaktan öte, “dağıtık” yapıdaki bir tür dijital kayıt defteri olarak nitelendirilebilir. Şu anki yeni medya içerisinde alışlagelmiş olan yapı, bir veritabanı ve ona bağlı olan veri dağıtımları ile tek yönlü bir veri akışının sağlanması amacını taşımaktadır. Burada kullanıcılar, tek yönlü olan sistemden isteyen, talep eden kişi (istemci) konumunda bulunmaktadırlar. Blokzincirde ise, doğrudan adresi belli olan bir veritabanı yerine, tıpkı bir zincir halinde birbirine bağlı ağlar ile oluşturulan, zincire her eklenen halka ile verinin bütünleşerek geliştiği, dağıtık bir biçimdeki gelişen verinin ise tüm halkalarca paylaşılması sebebiyle en az derecede kötü niyetli etkiye maruz kaldığı bir teknolojik yapıya haizdir (Unilever, Blokzincir Nedir?; Bilgetay, 2019, 29-30; Usta ve Doğanterkin, 2017, 37)).

Tablo 1: Ağ Türleri

(Usta ve Doğanekin, s. 124., Ayrıca Aktaran: <https://itelligencegroup.com/tr/local-blog/blockchain/>, Erişim Tarihi:20/07/2020.)

Tablo 1’de görüldüğü üzere blok zinciri teknolojisinde ifade edildiği üzere tüm bilgiler dağıtık bir biçimde bulunmaktadır. Böylece herkesin erişimine açık olarak bulunan ağ üzerindeki tüm makinelerde söz konusu veriler birbirine eş kopyalar halinde tutulmaktadır. Bu yapı sayesinde de verilerin muhafaza edilmesi, işlenmesi ya da değiştirilmesi için merkezi anlamdaki bir ara kurum ya da sunucuya olan ihtiyaç ortadan kaldırılmış olmaktadır (Bilgetay, 2019,44).

Blokzincir teknolojisinin en önemli özelliği olan merkezi bir veri tabanının yokluğu, zincire dahil olan herhangi bir kullanıcının da merkezi bir rolde olmaması durumunu ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla kullanıcı olan bu halkalar, sistemde tek başına bir değişiklik de yapamamaktadır. Zira blokzincirde bulunan her katılımcı kendine ait başka bir blok oluşturmakta ve oluşturulan bloklar başkalarınca tek başına yok edilememektedir. Çünkü her yeni blok, blokzincirine ait olan tüm bilgisayarlarca depolanmaktadır. Bunun sonucunda da, her bir değişiklik için ayrıca kendinden sonraki bloğa ait bilgilerin de değişmesi gerekecektir. Depolamalar “hash” adı verilen bir şifreleme tekniği ile korunmaktadır. İşte tam da bu sebepten dolayı, bu bilgilerin değişmesi için zincirdeki halkaların da şifrelerinin edinilmesi gerekecektir. Keza belirli bir merkezi veritabanı da olmadığı için yapılan eylemlerin değiştirilme imkanı da yok denecek kadar azdır (Atalay, 2018, 47-48). Bu durum da, halkalar kadar ayrıntının biraraya gelmesi ihtimalinin şu anki medya yapısından çok daha güvenilir bir ortama sebebiyet verdiğini bizlere göstermektedir.

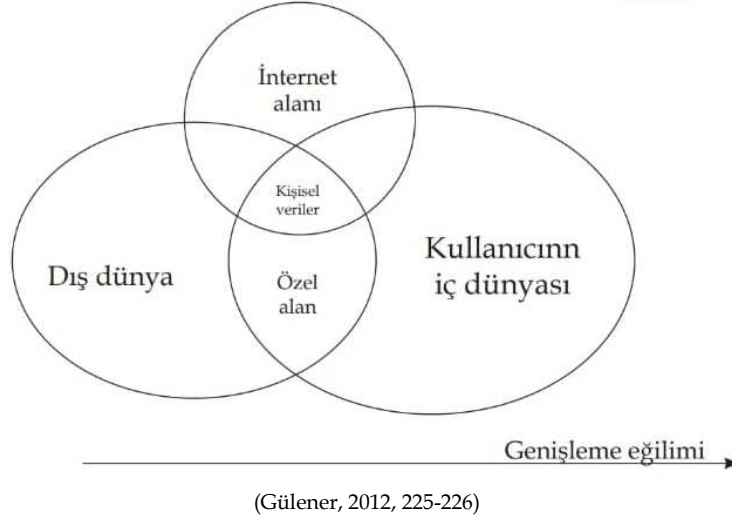
1.2. Unutulma Hakkı Kavramı ve Kapsamı:

Unutulma hakkı kavramına değinmeden önce kısaca hak ve insan hakkı kavramına değinmek gerekmektedir. Teoride farklı yazarlarca farklı görüşler benimsenmiş olsa da hak kavramı kısaca, varlığı hukuk düzenine dayanan kişi özgürlükleri olarak tanımlanabilir (Gözler, 2017, 40). Başka bir anlatımla hak, hukuk düzeni tarafından kişilere verilen ve kullanılması hak sahibinin menfaatine bırakılan değerler olarak tanımlanabilir.

Unutulma hakkı ise, bireylere ait dijital hafızada yer edinmiş olan herhangi bir kişisel içeriğin, kendi talepleri doğrultusunda geri dönüşü olmayan bir biçimde ortadan kaldırılması olarak tanımlanabilir (Gülener, 2012,226; Akgül, 2015, 16). Bu hak, gün geçtikçe artan bir ihtiyaç sebebiyle, temel bir insan hakkı olmaya doğru evrilmekte ve önem kazanmaktadır.

Tablo 2: Değişen Özel Alan Kavramı

(Gülener, 2012, 225-226)

Yukarıdaki tabloda da ifade edildiği üzere, günümüzde değişen özel alan kavramı, bireylerin sosyal hayatları içerisinde önemli bir radikal dönüşümü de beraberinde getirmiştir. Ortaya çıkan bu dönüşümle bireyler, kendilerini eskiden olmadığı kadar yüksek oranlarda ifade etme ihtiyacı hissetmektedir. Önceden kişiler için adeta bir tabu olarak görülen dış dünya, günümüzde tabloda da ifade edildiği üzere kullanıcıların iç dünyaları ile iç içe geçmiş bir haldedir. Bu durum da, unutulma hakkının bireylerin hayatları için, hak ve özgürlükleri bağlamında ne denli önemli bir duruma geldiğinin göstergesidir. İşte tam da bu hususta, Unutulma Hakkı, herhangi bir tehdit varlığında bireylerin kendi benliklerini koruma mekanizmalarından biri olarak değerlendirilmelidir (Gülener, 2012,226).

1.2.1. Unutulma Hakkının Hukuki Temellendirmesi:

Bireylerin, hukuk teorisi içerisinde, sırf insan olmalarından ötürü sahip oldukları haklara insan hakları denilmektedir (Gözler, 2017, 58). Bu haklar kişilerin bireysel özellikleri ile ortaya çıkmaktadır. Bu hakların temelinde ne bir sözleşme ne de bir hukuk normu bulunur. Bu haklar, sadece ahlakın temel alındığı haklardır (Uygun, 2011, 5). Fakat günümüzde, her ne kadar temeli ahlaka dayansa da, bu hakların bilhassa etkin bir biçimde kullanılması bakımından hukuk düzeni tarafından tanınması gerektiği görüşü yaygın ve kullanımdadır (Erdoğan, 2015, 25-26).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne göre, bireylerin "insan" olarak nitelendirilmesini sağlayan değerlere atıf yapılmış ve "Bütün insanların özgür, onur ve haklar bakımından eşit, akıl ve vicdan sahibi" olduklarından bahsedilmiştir. Bu kavramlar insanı insan yapan değerler olmakla beraber, bireylerin yaşamına anlam, değer katan temel etmenlerdir. Söz konusu etmenler, zamanla değişerek farklı bir hal almıştır. Bu bağlamda, insan hayatını ve onurunu etkileyen, akıl ve vicdanına tezahür eden değerler başkalaşarak değişmiştir.

Bilhassa verilerin kolayca sergilendiği, elde edildiği, saklandığı ve hatta kötüye kullanıldığı, geçmişte yaşanan her olumlu ya da olumsuz anının, tüm ayrıntılarıyla, zaman ve mekan sınırlaması olmaksızın deyim yerindeyse "bir tıklama" kadar uzakta olduğu günümüzde, unutulma hakkı bir temel değer -bir hak- olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilhassa internetin, ilgili ağ sistemlerinin/protokollerinin ve gün be gün gelişen teknolojilerin yer aldığı yaşamımızda, hukuka ve insan onuruna uygun olarak işlenen bir hak olarak unutulma hakkı, bireylerin onurlu yaşamlarının güvence altına alınmasını sağlayacaktır (Yavuz, 2016, 32-34). Ayrıca bu hak, bilhassa Türkiye açısından irdelendiğinde, temel bir insan hakkı, kişisel verilerin korunması hakkı, mahremiyet hakkı ve özel hayata ilişkin haklar ile yakından bağlantılıdır. Dolayısıyla doktrinde, yaşanan olayların içeriğinde bu haklardan birisinin ya da hepsinin bulunup bulunmadığı hususu tartışılmaktadır. (Bu husus ile alakalı geniş bilgi ilgili bölümde bulunmaktadır.)

1.2.2. Analog Çağ'da ve Dijital Çağ'da Unutulma Hakkı:

Paylaşılan anlamlar ve anlamaya yönelik süreçleri ifade eden iletişim (Pearson ve Nelson, 2000, 6) kavramı, karşılıklı olarak anlaşılan işaretler, semboller ve semiyotik kuralların kullanılması yoluyla bir varlık veya gruptan diğerine anlamların aktarılması eylemidir (Wikipedia, Communication). Bu kavram, günümüzde her ne kadar hayatımızın odak noktasında bulunsun da, evrim tarihine tanıklık edilen zaman diliminde, iletişim biliminin ve iletişim kavramının da evrildiği bir gerçektir. Bu bağlamda öncelikle, ortaya çıkan "analog" iletişim teknolojilerinin hüküm sürdüğü analog çağ ve "dijital" teknolojilerle bezenmiş (içinde bulunduğumuz) dijital çağ hem tür hem de unutulma hakkının serüveni bakımından farklılıklar arz etmekte ise de mahiyet itibarıyla aynı temele hitap etmektedir. Bilhassa "Sanayi 4.0 gelişimi" paralelinde gelişim gösteren ve zamana hükmeden dijital çağ ile birlikte günümüz teknolojileri ve iletişim dünyası, hızına yetişilemeyecek bir biçimde gelişmiş ve unutulma hakkı da başladığı noktadaki amaca bağlı kalmak suretiyle farklılaşmıştır.

Haberleşmede bir tarafın doğrudan katılımı ve yönlendirmesiyle ortaya çıktığı ve mesajın iletilmesinin sağlandığı "Analog Çağ"ın en önemli iletişim araçları temel itibarıyla mektup, telefon, fotoğraf vs olarak örneklendirilebilir (Yayla, 2017, 10-22). Analog çağda unutulma hakkı, bireylerin geçmişlerinde yer alan bazı olumsuz olayların ya da kayıtların ortaya çıkmasının engellenmesi biçiminde ya da farklı bir ifade ile, bireylerin topluma entegrasyonu açısından önem arzeden bir hak olarak görülmektedir. Bu konuda, her ne kadar ilk örneklerine Fransa'da rastlanıyor olsa da, ABD'de analog çağın düşünce sistemine uygun şekilde ortaya çıkan mahkeme kararlarına rastlanmaktadır. Buna göre ABD'de 1931 yılında karara bağlanan bir davada, geçmişte adam öldürme fiilini işlemiş olan Melvin v. Reid isimli kişi, beraatinden sonra, "normal bir hayat sürmeye devam ederken" bir belgeselde adından söz edildiğinden bahisle dava açmıştır. Mahkemenin verdiği karar, kişinin kendini rehabilite ettiği gerekçesi ile kişiye zarar gelmeyeceği yönünde kayda geçse de, bu karar ABD hukukunda unutulma hakkının ilk örneklerinden biri olarak tarihe geçmiştir. Daha sonrasında gerek Almanya'da gerekse Birleşik Krallık'da aynı minvalde örnek davalar bulunmakta ve ortaya çıkan kararların kişinin rehabilitasyon süreci ile ilgili bir biçimde sonuçlandırıldığı görülmektedir (Sözür, 2017, 20-26).

Bilişim unsurlarının hayatın akışı için önemli bir kaynak haline geldiği "Dijital Çağ'da (başka bir anlatım ile dijital medyada (Vurgun ve Akpınar, 2018, 390-391)) unutulma hakkı, analog çağda yaşanan hakkın dijital çağdaki bir versiyonu olarak ortaya çıksa da diğer bir ifade ile her ne kadar çıkış noktası itibarıyla aynı amaca hizmet etse de, farklı anlamlara bürünmüştür. Dijital çağda unutulma hakkı, yapılmış olan çevrimiçi (online) yayınların tekrarının engellenmesi, ilgili bağlantıların (linklerin) arama motoru sonuçlarından kaldırılması ve ayrıca kişisel bilgilerin silinmesi minvalinde ortaya çıkan bir haktır. Bilhassa Avrupa'da ortaya çıkan örnekleri ve kabulü dijital ağ ile ilgili zaman dilimine rastgelmektedir (Sözür, 2017, 26-33).

1.2.3. Unutulma Hakkının Avrupa Açısından Ele Alınışı:

Unutulma hakkı doktrin ve yargı kararları açısından incelendiğinde, bu hakkın kişisel verilerin korunması ve mahremiyet hakları ile aynı amaca haiz olduğu söylenebilir. Fakat hakkın konusu (hukuka uygun ve/veya hukuka aykırı olan kişisel verileri kapsamaktadır)¹, zaman ve hukuki menfaatleri (verilerin internette yayımlanması), mekan (internet), hakkın uygulama şekli (erişimin engellenmesi kararı) ve hakkın yükümlüsü (arama motorları) açısından irdelendiğinde bağımsız bir hak olarak nitelendirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır (Yavuz, 2016, 43-45).

Yurtdışındaki örneklerine baktığımızda, bilhassa açılan davalar ışığında farklı ülkelerde farklı açılardan ve hukuki yaklaşımlardan ele alınan kararların olduğu görülecektir. Buna göre Almanyada; "Nüfus Sayımı"² (Küzeci, 2014, 53-75) ve "Wolfgang Werlé ve Manfred Lauber"³ (Lawrence ve Schmitz, 2012,

¹ Söz konusu husus, hak özel hayatın gizliliği açısından değerlendirildiğinde önemli bir nüans niteliği taşımaktadır. Öyle ki; bir kişisel verinin yayım tarihi itibarıyla sahip olduğu negatif hukuki menfaatler, kişinin lehine olanlardan üstün olduğu taktirde, özel hayatın ihlalinin vuku bulduğu belirlenecek ve dolayısıyla bu hakkın korunması gerekecektir. Ya da tersi bir durumda, bu hakkın ihlal edilmediği kabul edilecektir. Fakat unutulma hakkı mevzu bahis olduğunda, zaman itibarıyla ortaya çıkan bu husus, yani yayımlanmış olan kişisel veri vakti zamanında hukuka uygun olarak nitelendirilse dahi, aradan geçen zaman dilimi içerisinde, kişinin aleyhine olabilir ve unutulma hakkının konusu haline gelebilir.

² Almanya'da 1983 yılında yapılacak olan Nüfus sayımı sebebiyle çıkarılan kanun, vatandaşların kişisel verileri ile ilgili ayrıntılı bilgiler içermektedir. Bu sebeple açılan davada Federal Almanya Anayasa Mahkemesi'nin aynı yıl verdiği karara göre; bilhassa gelişen teknoloji beraberinde vatandaşlara ait olan "bilgilerin geleceğini belirleme hakkı" ve "kişiliği sertbestçe geliştirme hakkı" tehdit altında bulunmaktadır. Bu sebeple, mahkeme tarafından çıkarılan kanun Anayasa'ya aykırı bulunmuştur. Buna göre; Mahkeme tarafından özel

4-5; Larsen, 2013, 13) davaları, Fransa'da; "Charte sur la publicité ciblée et la protection des internautes" (Hedefli Reklamcılıkta ve İnternet Kullanıcılarının Korunmasında İyi Uygulama İlkeleri) ve "Charte du Droit à l'oubli dans les sites collaboratifs et les moteurs de recherche" (İşbirlikçi İnternet Sayfalarında ve Arama Motorlarında Unutulma Hakkının Uygulanmasıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri) kararları⁴ (Sfrifrance, Charte sur la publicité ciblée et la protection des internautes) ile İspanya'da; Google Inc. Davası bu konudaki en önemli kararlar olarak sayılabilir.

Bilhassa İspanya'daki Google Inc. Davası olarak bilinen bu dava, unutulma hakkının serüveni açısından oldukça önemli bir mahiyete haizdir. Mario Gonzales adlı bir avukat tarafından açılan bu davanın amacı, avukatın geçmişte ekonomik durumu neticesinde sattığı bir gayrimenkulden dolayı hala arama motorlarında isminin bu işlem ile anılıyor olmasıdır. Dava, İspanyol Mahkemesi tarafından Avrupa Birliği Adalet Divanı'na havale edilmiştir. Davaya birçok devlet ve kurum da taraf olarak katılmıştır. Adalet Divanı verdiği kararda, arama motorlarının etkinliklerini birer "veri işleme faaliyeti" addetmiş ve aramalarda bulunan sayfa sahiplerini ise "veri sorumlusu" olarak kabul etmiştir. Divana göre bu kişiler, AB nezdindeki veri koruma prensiplerinden kaçınamayacaklardır. Ayrıca bu karara göre, firmaların ve arama motorlarının bu veri işleme hali ve sayfaların bulunmasındaki ekonomik faaliyetlerinin bireylerin özel hayatlarının gizliliği hakkında ya da diğer haklarından üstün olmayacağı belirtilmiştir. Fakat bu kararda bireylerin sahip olduğu unutulma hakkının mutlak bir hak olmadığı, bu hakkın ifade ve basın özgürlüğü gibi diğer temel haklar ile dengenin kurularak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla Gonzales'in talebi kabul edilmiş ve unutulma hakkından yararlanması gerektiği belirlenmiştir (Demetoglu, 2019, 68).

Avrupa Birliği açısından genel bir inceleme yapıldığında ise, unutulma hakkının ilgili dava ve anlaşmalardan çok daha öncesinden beridir tartışlageldiği bilinmektedir. Avrupa Konseyi unutulma hakkından ilk olarak 1989 yılında bahsetmiş ve 1990 yılındaki raporda ise bu durum kayda geçmiştir. Konsey, elektronik yollarla edinilen veri öznelerinin, elektronik medya arşivlerindeki hallerinin ve raporların düzeltme hakkından bahsedilmektedir (Hoboken, 2013, 6). İlk somut adım ise, Fransa'da hukuki zemine oturtulan anlaşmalardan sonra, Nisan 2016'da unutulma hakkının Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu tarafından kabulü ile ortaya çıkmıştır (Yavuz, 2016, 60).

1.2.4. Unutulma Hakkının Türkiye Açısından Ele Alınışı:

Unutulma Hakkı, Türk Hukuku açısından Anayasa ya da sair mevzuatlarımızca doğrudan tanınan ya da düzenlenen bir hak değildir. Ülkemiz hukuku açısından inceleme yapıldığında, unutulma hakkına dair olan hususların doğrudan bir düzenleme halinde bulunmadığını yinelemekle beraber, Anayasal anlamda yakın mahiyete tezahür eden düzenlemelerin bulunduğu söylenebilir. Bilhassa geçmişte kullandığımız 1961 Anayasası ve günümüzde kullandığımız 1982 Anayasasında da ortak olan "Özel hayatın gizliliği ve korunması" kenar başlığındaki maddelerin bu konu üzerinde bir temel oluşturduğu ifade edilebilir. Fakat doğrudan bu hak üzerinden ifade etmek gerekirse, Unutulma Hakkı'nın yargı kararları ve içtihatlar doğrultusunda hukukumuzda yer edinmiş ve bu minvalde değerlendirilen bir hak olduğunu söylememiz yerinde olacaktır.

Unutulma Hakkı ile Türkiye'nin ilk tanışması, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 17.06.2015 tarih, 2014/56 E., 2015/1679 K. sayılı karar ile olmuştur. Bu kararda, bilhassa bilim ve sanat özgürlüğü ile bireyin

yaşamın gizliliği, kişisel verilerin korunması ya da bilgilerin geleceğini belirleme hakkı, kanun açısından hedeflenen değer olmaktan ziyade, insan onuru ve bireysel özerkliğin gerçekleştirilmesin yolunda bir araç olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda da, bilgisayarlarda edinilen ve depolanan bilgilerin hukuki korumasının özel yaşamın gizliliği ilkesine dayandırılmayacağını ortaya konulmuştur.

³ 1990 tarihinde ünlü aktör Walter Sedlmayer'ın öldürülmesi ile ilgili davada suçlanan iki üvey kardeş, şartlı tahliyeleri sonrasında açtıkları dava ile, internette isimleri aratıldığında, isimlerinin açık bir biçimde bu dava ile ilgili bilgilerin yer aldığı internet sitelerinde yer almasını engellemek istemişlerdir. Alman Federal Adalet Mahkemesinin verdiği karara göre; internet'te yer alan bir haberin güncel olmadığı anlaşılıyorsa, bu haberin İnternet'te yer alıyor olması da hukuka uygun sayılmalıdır. Güncel olmayan haberlerin arşiv halinde bulunması kolayca erişilebilmesi anlamına gelse de, internet'ten silinmeyi ve "tarihi hafızanın" yok edilmesini gerektirecek derecede yeterli bir sebep olarak sayılmamaktadır. İnternette yer alan haberlerin arşiv haberi olarak belirtilmesi mümkün olduğundan, bu durumda kişilik haklarına müdahale de kısıtlı bir biçimde gerçekleşecektir. Her ne kadar bu olayda Alman Federal Adalet Mahkemesi bu talebi reddetmiş olsa da, Almanya'nın en büyük günlük gazetesi olan "Süddeutsche Zeitung" yayımlayacağı haberlerde Lauber ve Werlé'nin isimlerine yer vermeyeceğini açıklamıştır.

⁴ Hedefli Reklamcılıkta ve İnternet Kullanıcılarının Korunmasında İyi Uygulama İlkeleri; temel amacı kullanıcılara doğru bildirim yapılması, kullanıcı haklarının etkin bir biçimde korunmasının sağlanması ve bilgisayardaki cookie (çerez) lerin reklam amaçlı kullanımının sınırlandırılması olarak ifade edilebilir. İşbirlikçi İnternet Sayfalarında ve Arama Motorlarında Unutulma Hakkının Uygulanmasıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri ise; internet kullanıcılarının kişisel verilerinden kaynaklanan haklarının korunması kullanıcılardan onay alınması amacını taşımaktadır. Eğer habersizce ya da onay alınmadan yapılan işlemler varsa, buna karşın kullanıcıların itiraz hakları bulunmalıdır. Bu anlaşmalar zaman itibarıyla uygulanması zorunlu olmayan anlaşmalardır.

temel hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerektiğinden bahsedilmiştir. Bu bağlamda da ilgili olayda kısaca ifade etmek gerekirse, "...AİHS Md. 8 gereğince göz önünde bulundurulması gereken mahremiyet hakkı, kişisel verilerin korunması bağlamında düşünülerek, unutulma hakkının sağlanması ile özel hayatın gizliliği ve mahremiyetin korunması sağlanacaktır. Bu hak ile kişinin iradesi ya da üçüncü bir kişinin neden olduğu bir biçimde geleceğinin olumsuz bir şekilde etkilenmesinin önüne geçilecektir. Bu hak ile bireyin geleceğini şekillendirebilmesi, hem bireyin yararına hem de toplumun gelişmişlik seviyesinin yükselmesine etki etmektedir. Unutulma hakkı, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasının, başkalarının bilmesinin istenilmediği kişisel verilerin silinmesinin ve yayılmasının önlemesini isteme hakkı olarak ifade edilebilir" denmektedir. Ayrıca aynı karara göre unutulma hakkı, kişisel verilerin korunması kavramına ilişkin bir "çatı kavram" olarak da betimlenmiştir (YHGK 17.06.2015 Tarih, 2014/56 E., 2015/1679 K. No'lu kararı).

Başlangıcı bu biçimde ortaya çıkan bu hak ile ilgili olarak son yıllarda Yargıtayca verilen kararlara bakıldığında ise:

Yargıtay 19. Ceza Dairesi 11/11/2019 Tarih, 2019/31517E., 2019/14002 K. sayılı karara göre, Bir internet gazetesinde yer alan habere erişimin engellenmesi ve yayından çıkarılması talebi bulunan olayla ilgili olarak, her ne kadar somut olayda yaşananlar bu durumu karşılamıyor olsa da "...Yargı organlarının internet arşivinde kişilerin şeref ve saygınlığına yönelen, kişilerin özel hayatı ve kişisel verilerinin kamu yararına katkı sağlamayacak şekilde işlendiği görülen, güncelliğini yitiren, her an toplumun erişimine açık halde bulunan ve tarihsel bir veri olarak da kabul edilemeyeceği anlaşılan yayınlar hakkında; makul, haklı ve ispatlanabilir taleplerde bulunulması halinde, ifade ve basın özgürlüğünün özüne halel getirmemek şartıyla, "kişisel verilerin korunması" ve "unutulma hakkı" kapsamında "erişime engellenmesi" yönünde kararlar verebileceği değerlendirilmektedir. İnternet yayınının unutulma hakkı kapsamında internet ortamından çıkarılabilmesi için; yayının içeriği, yayında kaldığı süre, güncelliğini yitirme, tarihsel bir veri olarak kabul edilememe, kamu yararına katkısı (toplumsal açıdan haberin değeri, haberin geleceğe ışık tutan niteliği), habere konu kişinin siyasetçi veya ünlü olup olmadığı, haber veya makalenin konusu, bu bağlamda haberin olgusal gerçekler ya da değer yargısı içerip içermediği, halkın ilgili veriye yönelik ilgisi gibi hususların her somut olay açısından birlikte değerlendirmeye tabi tutularak ayrıntılı şekilde incelenmesi gerekmektedir" denilmektedir (Yargıtay 19. Ceza Dairesi, 11/11/2019 Tarih ve 2019/31517E., 2019/14002K. No'lu Kararı).

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 2017/2479E., 2020/30K. sayılı karara göre ise, davalı Basın ve Yayıncılık AŞ aleyhine verilen dilekçe ile basın yoluyla kişilik haklarının ihlali nedeniyle manevi tazminat istenmesi sebebiyle açılan davada, yerel mahkemece verilen karar onanmakla beraber, "Unutulma hakkı ve kişisel verilerin korunması hakkının yargıtayca ihlale uğramadığı belirtilmiş fakat karşı oy yazısında ise ihlal edildiği belirlenmiştir. Karşı oyda, söz konusu haklar yukarıda başka bir kararda da ifade edildiği üzere AİHS Md.8 ile ilişkilendirilmiş olup, somut olayın unutulma hakkı ve kişisel verilerin korunması hakları ile yakın ilişkide olduğu ifade edilmiştir (Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 14/01/2020 Tarih ve 2017/2479E., 2020/30K. No'lu Kararı).

Unutulma Hakkının kullanılması için bilhassa arama motorlarında çıkan sonuçlarla ilgili olarak, bireylerin öncelikle ilgili sonuçların arama motorlarından kaldırılmasını talep etmesi gerekmektedir. Yani ilk olarak arama motorlarına başvurulması gerekmektedir. Tercihen ve ispatlanabilir olması yönünden bu başvurunun yazılı bir metine dayanması her zaman önem arz etmektedir. İlgili talep reddedildiğinde ya da ilgili başvuruya cevap verilmediği taktirde ise bireylerin, Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na başvuru yaparak bu talebi yinelemeleri gerekmektedir. Ayrıca kurul başvuru ile beraber yargı yoluna başvurulması da mümkündür. Burada önemli olan husus, bu haktan kimlerin yararlanacağıdır. Bu konuda "Kişisel Verileri Koruma Kurumu" (Wikipedia, Kişisel Verileri Koruma Kurumu) tarafından verilen karara göre, herhangi bir arama motorunda yapılan bir arama sonucunda mağduriyet yaşayan kişilerin bu haktan yararlanmalarına olanak sağlanmaktadır. Bu konuda, ilgili sonuçlar ile kişinin kişilik hakları arasında bir menfaat dengesi gözetilmek suretiyle haktan yararlanma sağlanması gerekmektedir. Bu menfaat dengesinde, "bilginin kamuya yararı, içeriği, öznesinin bir çocuk olup olmadığı, güncelliği, kişi açısından içerdiği risk derecesi, bir suç ile ilintili olup olmadığı" gibi hususlar gözetilmekte ve bu minvalde bir karar verilmektedir (Shiftdelete, Unutulma Hakkı Kapsamı).

İnternet teknolojinin gerekliliği dahilinde, Türkiye'de de bireylerin istediği türde bir sosyal medyaya ulaşım konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bu konudaki en somut adım, 29/07/2020 tarihinde kabul edilen, "7253 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"dur (7253 Sayılı

Kanun). Bu kanun, var olan “5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” a ek olarak düzenlemeler getiren bir kanun olmakla beraber, pratikte “Sosyal Medya Yasası” olarak bilinmektedir. Bu yasa ile birlikte yeni medya ile gelişen sosyal medyada yapılan yayınlara ve bu yayınlar vasıtasıyla ortaya çıkan suçlarla mücadele açısından birtakım yenilikler getirilmiştir. Bu önemli yeniliklere kısaca göz atmak gerekirse;

-Sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü, ses, konum gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşımlarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişiler” kanun ile sosyal ağ sağlayıcı olarak adlandırılmışlardır (7253 Sayılı Kanun, Madde 2/1-j).

-Kullanıcıların sadece IP adresleri ile değil, port bilgileri de temin edilebilecektir (7253 Sayılı Kanun, Madde 2/1-j).

-Türkiye’den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal medya şirketlerine Türkiye’de temsilci bulunma zorunluluğu getirilmiştir. Eğer temsilci bir “gerçek kişi” olursa, Türk Vatandaşı olmak zorunluluğu bulunmaktadır. Söz konusu kanuni zorunluluk ile beraber buna uymayan şirketler açısından yasal yollarla bildirimde bulunulmakta, uyulmadığı taktirde ise şirketler on milyon Türk Lirası para cezası ile cezalandırılmaktadır (7253 Sayılı Kanun, Ek Madde 4).

-Sosyal medyada işlenen suçlar ile ilgili olarak hukuk sistemi ve işlerliğinin artırılması amacıyla mahkeme kararı varlığı halinde 24 saat içinde ilgili içerik/içerikleri kaldırmayan şirketler tazminata mahkum edilecektir. Bilhassa Kişisel hakların ihlali ve sosyal hayatın gizliliği kapsamındaki içerikler ile ilgili olarak, bunların kaldırılması için mahkeme kararı olmadan kendilerine yapılan başvuruyu en geç 48 saat içinde yanıtlamak zorundadırlar. İlgili suç teşkil eden içerik kaldırılmadığı taktirde ise, bir milyon liraya kadar para cezası verilebilecektir (7253 Sayılı Kanun, Ek Madde 4).

-Eğer hukuka aykırı bir biçimde mahkeme kararı ile kesinleşen bir hususun varlığı halinde, söz konusu içerik sosyal ağ sağlayıcısı tarafından kaldırılmazsa, meydana gelen tüm sorumluluk ilgili ağ sağlayıcı şirket (sosyal medya şirketi) tarafından giderilmek zorunda kalacaktır (7253 Sayılı Kanun, Ek Madde 4).

Ortaya atılan somut adım beraberinde unutulma hakkını ve kullanımının da yaygınlaşmasını beraberinde getirmiştir. Söz konusu durum bir çatı kavram olarak nitelendirilmekte beraber gelişmeler, hem unutulma hakkının işlevselliği hem de mahremiyetin gereksiz ve/veya hukuk dışı bir biçimde kullanılmasını engelleyecektir.

Bu konuda, yakın tarihte ilgili yasaya binaen, ilk uygulamalar yapılmış ve sonuç vermeye başlamıştır. Yasa uyarınca, sosyal medya sağlayıcılarına dair yasada belirtilen yasaklar ve uyarılar uygulamaya konulmuş olup, birçok sosyal medya sağlayıcısının uyarılar sonrasında Türkiye’deki uygulamaya ayırı bir tutum sergilediği görülmüştür. Buna göre, “VK.com” adlı internet sağlayıcısı dışındaki Facebook, Twitter, Tiktok gibi tüm sosyal medya sağlayıcıları henüz Türkiye’de temsilci bulundurmamışları için kendilerine idari para cezası ceza kesilmesi ile karşı karşıya kalmışlardır (Hürriyet Gazetesi, 04/11/220 Tarihli Makale). Süreç hala devam etmekte olup, yakın zamanda ortaya çıkan sonuçlar incelenmeli ve gerekirse söz konusu husus ayrı bir çalışma halinde irdelenmelidir

2. Blok Zincir ile Değişen Sosyal Medya ve Unutulma Hakkı:

Blok Zincir teknolojisi temeli itibariyle dağıtık bir yapıda çalışmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere, veriler sisteme üye olan bütün bilgisayarlarda aynı şekilde, dağıtık bir yapıda tutulmaktadır. Bu konuda herhangi bir sosyal mecra üzerinden örnek vermek gerekirse örneğin günümüzde en çok kullandığımız sosyal mecralardan biri olan “İnstagram” blok zincir altyapısı üzerinden çalışıyor olsaydı, program üzerinden paylaşılan tüm içerik ve yorumlar bir veri tabanı ya da sistemde bulunacak, bu sistem de programa üye tüm cihazlarda ya da bugün kullandığımız bulut benzeri yapılarda aynı anda eş zamanlı olarak senkronize edilecekti. Yani günümüzde alışık olduğumuz üzere, mekanizmayı kontrol eden bir merkez bulunmayacaktı. Hatta belki de “Ethereum’da olduğu gibi” herkesin üzerinde anlaştığı bir algoritma ya da akıllı sözleşme benzeri bir yapı sistem üzerindeki düzeni sağlayacaktı. Zararlı ya da istenmeyen içerikler de, buna göre otomatik olarak filtrelenecekti. Sistem ya da programda değişiklik yapmak, muhtemelen kullanıcıların büyük çoğunluğu ya da -belki de- buna uygun bir yüzdelik dilim ile mümkün olacaktı (Btchaber, Sosyal Medya ve Blockchain Teknolojisi). Ve ayrıca belki de bir sözleşme uyarınca doğru kimliklerle ya da çeşitli doğrulamalarla oluşturulan gerçek kullanıcı ve kimlikler sayesinde bir çok “troll” olarak nitelendirilen sahte kimliklerin önüne geçilecek ve daha temiz bir sosyal medya ve sosyal mecralar ortaya çıkacaktır.

Bu sistem dahilinde kullanıcılar en büyük kazanım olarak, paylaştıkları verinin karşılığını alabileceklerdir. Örnek temelli bir ifade ile belirtmemiz gerekirse, bu teknoloji ile çalışacak olan mecra Instagram olsa idi, muhtemelen kendi kripto parası olacaktı. Hatta belki de üyeler her paylaşımlarında bu paradan kazanacak, reklam verenler de sisteme dahil olabilmek için bu paradan harcamak ve bu parayı edinmek zorunda kalacaktı. Ekonomik bir değer ve teori gereği muhtemelen, yeni üye ve kullanıcılar arttıkça bu para sürekli değer kazanacaktı. Sonuç olarak da, günümüzde bedava olarak gördüğümüz ve aslında her tür içeriğini ürettiğimiz sosyal medyanın bizlere bu içerikler için bedel ödemesi ve hatta aynı örnek gereğince reklam ve sair gelirlerini bizimle paylaşması gerekecekti (Btchaber, Sosyal Medya ve Blockchain Teknolojisi).

Somut bir ifade ile açıklamak gerekirse, sözkonusu teknoloji ile bireylerin değişen sosyal medya içerisindeki rolleri ve kazanımları çok daha olumlu bir biçimde dönüşümle karşı karşıya kalmaktadır. Bu hususta, tabiri caizse yaklaşan ayak sesleri de bunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda özellikle yakın tarihte yaşanan gelişmeler, belirli sitelerin doğrudan hacklenebilir (veri korsanlığına maruz kalması) olması ve/veya haklenmesi (Hürriyet Gazetesi, 16/07/2020 Tarihli Makale) , önemli sosyal mecraların kripto para çıkarma çalışmaları içinde bulunması (Milliyet Gazetesi, 06/02/2020 Tarihli Makale), sosyal medyanın temelinde bulunan özgürlük vaadinden oldukça uzaklaşması gibi gelişmeler bu konuda değişimi de beraberinde getirmek zorunda kalmaktadır. Yaşanan olumsuzluklar çeşitli biçimlerde giderilmeye çalışılsa da, ilgili mecraların temelindeki teknolojinin aynı kalması, aynı güvenlik açığı ve aksaklıkların farklı tür ya da şekillerde tekrar yaşanmayacağını garantisini verememektedir. Her ne kadar ilgili mecralar bu konuda farklı adımlar atsa da, temel sorunun, güvenlik açığına dair yönlerin ortadan kaldırılması konusu olması gözden kaçırılmamalıdır.

İşte tam da bu noktada ortaya çıkan blokzincir teknolojisi, dağıtık halde tutulan ve birden fazla yerde kaydı bulunan verilere sahip olmasından dolayı, güvenlik açığı ne olursa olsun -günümüzde kullanılan- tek merkezli ağ yapısına nazaran daha güvenilir olacaktır. Hatta yukarıda belirtildiği üzere sisteme üye olanlar ve kullanıcıların da kısmen de olsa kazanç sağlamasına ve kazanç paylaşımına dair söz hakları bulunacaktır. Bu biçimde ortaya çıkarılan mecralar ile sahteciliğin ve denetimsizliğin önüne geçilmesi mümkün olacaktır. Bu bağlamda geçtiğimiz yıllarda bir blok zincir projesi olarak "Steem" isimli bir sosyal mecra ortaya çıkarılmıştır. Bu mecra her ne kadar günümüzde tek merkezli yapıda kullanılan sosyal mecralar ile yarışmasa da bu konuda bir öncü olmuştur denebilir. Kullanım yapısı, estetikten yoksunluğu ya da kullanıcılara ulaşmadaki zorlukları gibi negatif yönleri yüzünden sınırlı sayıda bireye ulaşabilmiştir. Bu bakımdan da ileriki zamanlarda diğer sosyal medya mecralarının da bu teknolojiye uygun bir altyapı ile kullanıcılarının karşısına çıkması beklenmektedir.

Bu yeni teknoloji ile birlikte, unutulma hakkı etkin bir biçimde uygulanabilme olanağı bulacaktır. Bunun sebebinin ise, günümüz yeni medyasında birçok sosyal medya ve ilgili mecraların devletlere herhangi bir bilgi vermiyor olması ve bu konuda ortaya çıkan dava, vaka ya da olaylara ilişkin kayıtsız bir tutum sergilemesi olduğu belirtilebilir. Çünkü günümüz dünyasında artan vakalar ve bunlara kayıtsız kalan sosyal mecralar, bireyleri ve bu hususta hizmet verenleri farklı bir sisteme doğru itmekte, canı yanan ve bundan yakınanları ise hukuki anlamda sonuçsuz bir durum içerisine sokmaktadır. Hal böyle olunca da güvenlik ihtiyacının yeni medya sistemlerinin ötesine geçtiği, daha az rencide edilebilir, daha az veri korsanlığı ile karşı karşıya kalan ve daha fazla güven verebilir bir ortamın ortaya çıkması ve beklentisi ile bireylerin beklentilerinin örtüşmesi sosyal hayatın gidişatına denk düşmekte ve beklentileri bu konuda şekillendirmektedir. İşte tam da bu sebeple hukuki bir hak olarak tanımlanan, yurt dışında ilgili mevzuatlarda ve Türkiye'de ise içtihatlarla kendine yer bulan unutulma hakkının daha etkin bir biçimde kullanılabileceği ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Teknolojideki hızlı gelişimle internetin yaygınlaşması, insanların sağlık, eğitim, güvenlik, finans gibi farklı alanlarda bu teknolojiyi hayatlarının merkezine almalarını sağlamıştır. İnternetin bu denli yaygınlaşarak, insanlara farklı alanlarda kullanım imkanı sağlaması bir yandan da, güvenlik ve hak ihlallerine yönelik sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Güvenlik sorunları öncelikli olarak geliştirilen özel yazılımlar ve algoritmalarla engellenmeye çalışılmaktadır. Ancak bu yazılım ve algoritmalar özellikle sahteciliğin ve dolandırıcılığın olabileceği alanlara odaklanmaktadır. Blokzincir teknolojisi olarak ifade edilen ve internet üzerindeki tarihlerin değiştirilmesini engelleme amacıyla yaratılan, daha sonra da kripto paraların kullanılmaya başlaması ile gündeme gelen ve geliştirilen teknoloji buna örnektir. Bu

teknolojinin temel amacı, veri tabanında depolanan dijital bilgilerin değiştirilmesinin engellenerek, kullanıcıların mağduriyet yaşamasını engellemektedir.

Günümüzde insanlar interneti finans gibi farklı sektörlerde işlemlerini güvenli ve hızlı gerçekleştirmek için kullanmaktadır. Sosyalleşmek, hayatlarını paylaşmak, diğer insanların hayatlarına dair bilgi almak, ego tatmin etmek ve merak gidermek gibi farklı amaçlarla da interneti kullanmaktadır. Şu an hiçbir arama motoru ve sosyal medya mecrası “Blokzincir Teknolojisi” gibi bir altyapı ile oluşturulmadığı için, sosyal mecralar kullanıcısı dışındaki insanların da kolayca ulaşabileceği hatta zaman zaman yasadışı olarak değişiklikler yapabilecekleri bir sistemle açık oluşturmaktadır. (Örneğin, yurtdışında kullanım amacı akademik olan bir Wikipedi ülkemizde doğru bilgi vermeyen bir mecra olarak görülmektedir).

İnternette bir kere paylaşılan bir bilgi, paylaşıldığı andan itibaren insanların kolayca ulaşabileceği bir hal almaktadır. Bu durum insanlar için her zaman bir risk doğurmaktadır. Çünkü geçen zaman, değişen istekler, farklılaşan bakış açıları, siyasi – ekonomik – hukuki konjonktür gibi etmenler insanlarda ortadan kaybolma isteği yaratabilmektedir. İşte bu durum unutulma hakkını gündeme getirmektedir. Temel bir insan hakkı olan, kişisel verilerin korunması, mahremiyet hakkı ve özel hayata ilişkin haklarla yakından bağlantılı olan unutulma hakkı, internet ortamında sergilenen, kolayca elde edilen, zaman zaman kötüye kullanılan, her türlü olumlu ve olumsuz anının internetten kaldırılmasının sağlanarak; hukuka ve insan onuruna uygun olarak ele alınan bir haktır. Bu hak Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu tarafından 2016 yılında kabul edilmiş olsa da, Türkiye’de henüz yasalaşmamıştır. Ancak, mahremiyet hakkı, özel hayatın gizliliği ve korunması, kişisel verilerin korunması gibi farklı konularda açılan davalarda ortaya çıkan Yargıtay Kararları, adı Unutulma Hakkı olmasa da, Türkiye’de de Unutulma Hakkı’na yönelik bağlayıcı kararlar alındığını göstermektedir.

Blokzincir teknolojisinin kullanıldığı ve yaygınlaştırıldığı bir internet dünyası kullanıcılarına sahtelikten uzak, kötü niyetli kişi ya da uygulamalarının olabileceğince engellendiği bir alan vaatmektedir. Böylelikle daha doğru bir bilgi iletimi sonucunda, doğruluğu teyit edilmiş kişilerin yaydığı ya da ortaya koyduğu bilgilerin yayılması hızlanmış olacaktır. Olası bir yanlışlık dahilinde de, kişi ya da kurumlar ile ilgili yanlışlığın büyümesinin önüne geçilebilecek ve yanlışlığın yayılması engellenebilecektir.

Bu teknoloji ile beraberinde, unutulma hakkı etkin bir biçimde işleyebilme olanağı bulacaktır. Çünkü unutulma hakkı hem ulusal, hem de uluslararası alanda bir hak olarak betimlenmektedir. Bu hakkın en önemli unsurları da açıklanmış olduğu üzere; insan onuru, özel hayatın dokunulmazlığı, kişisel verilerin gizliliği ve kişisel verilerin güvenilirliği olarak betimlenebilir. Hal böyle iken, günümüz yeni medyasında vuku bulan bir çok vakada ilgili mecraların devletlere herhangi bir bilgi vermiyor olması, sorumluluk kabul etmiyor olması fakat buna karşın olaylara kayıtsız kalışı, sosyal hayatın bir parçası olan internet ortamının tabiri caizse Deepweb’e dönüşmesine olanak tanır durumdadır. Bu da beraberinde günümüzde henüz yaşanmamış olan bir çok kirliliği ya da yasa dışı olayın meydana gelebilme ihtimalini arttırmaktadır. Çünkü günümüzde ve devam eden zaman diliminde, internet kullanıcısının artacağı, aynı medya hali sebebiyle ortada dönen bilgi kirliliğinde bir azalma olmasının önüne geçilemeyeceği tahmin edilmektedir. Halbuki her türlü hareketin doğrulanmış içerik ve kimlikler bağlamında oluşturulması hali kullanıcılara daha güvenilir bir internet ortamı sağlayacaktır. Güvenilir internet ortamı da insanların fütursuzca davranmalarını engelleyecek suç ya da kabahate dönüşebilecek aşırı hareketlerden kaçınmalarını kendiliğinden sağlayacaktır. Böylelikle insanlar hem daha az bilgi kirliliğine maruz kalacak, hem de herhangi bir unutulma hakkına ilişkin karar kapsamında ortaya çıkacak olan kararların uygulanması, yerine getirilmesi, sorumluların cezalandırılması işlevi çok daha kolay bir biçimde gerçekleşecektir.

Tüm bu yorumlar ışığında eklenmesi gereken önemli bir husus da, yukarıda da bahsi geçen bölümlerde, özellikle Avrupa ve Türkiye örneğinde ele alınmış olan unutulma hakkının hem içerik hem de uygulanabilirlik açısından blokzincir teknolojisine uyumlu olduğudur. Özellikle günümüzde sosyal mecralarda duyulan ihtiyaç, bireylerin beklentileri ve ortaya çıkan hukuki olaylar sebebiyle, blokzincir teknolojisinin uygulanması hem internet ortamının güvenliğini sağlamış olacak, hem de unutulma hakkının benimsenmesi ve uygulanmasını daha işlevsel kılacaktır.

KAYNAKÇA

- Pearson, J., & Nelson, P. (2000). *An Introduction To Human Communication: Understanding And Sharing*. Boston, MA: McGraw-Hill.
- Avtar Sehra vd. (2018). On Cyptocurrencies, Digital Assets and Private Money. *Journal of Payments Strategy & Systems*, Vol. 12 (1), 2018. s. 15-16.
- Bilgetay, Özgün (2019). *Bitcoin ve Bitcoin’e Dayalı Vadeli İşlem Sözleşmeleri Arasındaki Fiyat İlişkisi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İşletme ABD, İzmir.
- Usta, Ahmet ve Doğanekin, Serkan (2017). *Blockchain 101*. İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri.

- Atalay, Gül Esra (2018). Blokzincir Teknolojisi ve Gazeteciliğin Geleceği. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S. 2, s.47-48.
- Gözler, Kemal (2017). *İnsan Hakları Hukukuna Giriş*. 1. Baskı. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gülener, Serdar (2012). Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak “Unutulma Hakkı”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S:102, s.225-226.
- Akgül, Aydın (2015). Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: “Unutulma Hakkı” ve Ab Adalet Divanı’nın “Google Kararı”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 116, s.16.
- Uygun, Oktay (2011). *Kamu Hukuku İncelemeleri: İnsan Hakları, Demokrasi, Hukuk Devleti, Egemenlik*. İstanbul: XII. Levha Yayınları.
- Erdoğan, Mustafa (2015). *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku*. Ankara: Orion Yayınları.
- Yavuz, Can (2016). *Unutulma Hakkı*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yayla, Oğuz Turan (2017). *Analoğtan Dijitale İletişim Teknolojilerinin Gelişimi: Sosyal Medya ve Sosyal Değişim*. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., Medya ve İletişim ABD, Medya ve İletişim Sistemleri Yüksek Lisans Programı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, s.10-22, İstanbul.
- Vurgun, Şanser ve Akpınar, Güliz Müge (2018). Üniversite Öğrencilerinin Dijital Medya Bağımlılıklarının Ölçülmesi: Adnan Menderes Üniversitesi Atça Meslek Yüksekokulu Örneği. *Kesit Akademi Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 17, s. 390-391.
- Sözüer, Eren (2017). *İnsan Hakları Hukukunda Unutulma hakkı*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku ABD., Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, s.20-33, İstanbul.
- Küzeci, Elif (2014). İstatistik Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı. *İnsan Hakları Yıllığı*, C. 32, s. 53-75.
- Lawrence, Siry ve Schmitz, Sandra (2012)., A Right to Be Forgotten? How Recent Developments in Germany May Affect the Internet Publisher in the US. *European Journal for Law and Technology*, Cilt. 3, No. 1, s. 4-5.
- Larsen Katharine (2013-2-2013). Europe’s ‘Right to Be Forgotten’ Regulation May Restrict Free Speech. *First Amendment & Media Litigation*, First Amendment & Media Litigation, C. 17, S. 1, s. 13.
- Demetoğlu, Gizem Öz (2019). *Türk ve Avrupa Birliği Veri Koruma Hukuku Bağlamında Blok Zincir Teknolojisinde Unutulma Hakkı*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, Avrupa Birliği Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul.
- Hoboken, Joris Van (2013). *The Proposed Right to be Forgotten Seen from the Perspective of Our Right to Remember Freedom of Expression Safeguards in a Converging Information Environment*. Amsterdam: Publications Office of the European Union.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 17.06.2015 Tarih, 2014/56 E., 2015/1679 K. No’lu kararı.
- Yargıtay 19. Ceza Dairesi, 11/11/2019 Tarih ve 2019/31517E., 2019/14002K. No’lu Kararı.
- Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 14/01/2020 Tarih ve 2017/2479E., 2020/30K. No’lu Kararı.
- Wikipedia, *Kişisel Verileri Koruma Kurumu*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Ki%C5%9Fisel_Verileri_Koruma_Kurumu, Erişim Tarihi: 20/09/2020.
- Shiftdelete, *Unutulma Hakkı Kapsamı*. <https://shiftdelete.net/internette-unutulma-hakki-nedir-kimler-faydalanabilir>, Erişim Tarihi: 18/09/2020.
- 7253 sayılı *İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/07/20200731-1.htm>, Erişim Tarihi:22/09/2020.
- Btchaber, *Sosyal Medya ve Blockchain Teknolojisi*. <https://www.btchaber.com/sosyal-medya-ve-blockchain-teknolojisi/>, Erişim Tarihi:04/08/2020.
- Hürriyet Gazetesi. 16/07/2020 Tarihli Makale, <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/twitterda-hack-skandali-hangi-unlulerin-hesaplari-hacklendi-41565730>, Erişim Tarihi:18/09/2020.
- Milliyet Gazetesi. 06/02/2020 Tarihli Makale, <https://www.milliyet.com.tr/teknoloji/facebookun-kripto-para-birimi-libra-geliyor-6138702>, Erişim Tarihi: 18/09/2020.
- Wikipedia (2020). *Communication*, <https://en.wikipedia.org/wiki/Communication>, (11.10.2020)
- Investopedia, (2020). What is Blockchain? <https://www.investopedia.com/terms/b/blockchain.asp> 11.10. 2020.
- Nakamoto, S. *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>, 2008, Erişim Tarihi: 18/07/2020.
- <https://www.unilever.com.tr/news/news-and-features/2019/block-zinciri-nedir.html>, Erişim Tarihi:15/07/2020.
- Hedefli Reklamcılıkta ve İnternet Kullanıcılarının Korunmasında İyi Uygulama İlkeleri (Charte sur la publicité ciblée et la protection des internautes), http://www.sri-france.org/wp-content/uploads/2013/03/Chartepublicitcible20100929UFMD_v26_final.pdf, Erişim Tarihi: 31/07/2020.,
- İşbirlikçi İnternet Sayfalarında ve Arama Motorlarında Unutulma Hakkının Uygulanmasıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri (Charte du Droit à l’oubli dans les sites collaboratifs et les moteurs de recherche). https://fr.wikisource.org/wiki/Charte_du_droit_%C3%A0_l%2E%80%99oubli_dans_les_sites_collaboratifs_et_les_moteurs_de_recherche, Erişim Tarihi:31/07/2020.
- European Comission, *The Proposed Right to be Forgotten Seen from the Perspective of Our Right to Remember*. <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC86747/lbna26410enn.pdf>, Erişim Tarihi: 01/08/2020.
- Hürriyet Gazetesi. 16/07/2020 Tarihli Makale <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/facebook-instagram-twitter-ve-youtubea-turkiyeden-ceza-41654075>, Erişim Tarihi:10/12/2020.

Copyright of Journal of International Social Research is the property of Journal of International Social Research and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.